

Via je neus terug naar vroegste jeugd

Daarom word je van die ene geur gelukkig en van een andere triest...

De geur van de cacao-fabriek, van de stoofpeertjes van oma of van Boldoot in de kerk. Geuren kunnen sterke emoties en herinneringen oproepen. Hoe komt dat?

Een prachtige voorjaarsdag met de geur van vers gras, zoals die alleen in je jeugd lijkt te bestaan. Marc Kraan (59) herinnert zich die nog als de dag van gisteren. “Ik zat op de kleuterschool met mijn vriend en buurjongen ‘Bertje Doperwtje’. Tussen de middag hadden we vrij. Ik had net mijn boterhammen achter de kiezen, mijn moeder was druk bezig met mijn kleine broertje en het was te vroeg om al naar school te gaan. Ik ging naar buiten en slenterde wat over het groene veld dat zich voor ons huis uitstrekte tot aan de drukke Tolweg in Heemskerk, met de ‘Acht Zaligheden’ en jeugdherberg Kasteel Assumburg. Vers gras, ruim voorzien van boterbloemen, paardenbloemen en madeliefjes. Hier en daar een molshoop waar ik wat verveeld tegenaan trapte. Ik ging in het gras liggen en keek naar boven. De diepblauwe hemel, de scherpe voorjaarszon en een witte streep condens van een overvliegend straalvliegtuig. Ik sloot mijn ogen en zakte wat weg, terwijl ik de geur van vers gras en

lentebloemen opsnoof. Er gleed een gevoel van rust en geluk over mij. Ik zal het nooit vergeten. Iedere keer wanneer ik vers gras ruik, denk ik hieraan terug.”

Die vakanties aan zee!

Velen zullen herkennen hoezeer een bepaalde geur een herinnering of gevoel kan oproepen. Zo denkt Annelies Bakker (73) bij de geur van carboleum meteen aan de vakanties uit haar jeugd in Egmond aan Zee. “Naast het vakantiehuisje was een houten wc-hokje. Als je er naar binnenging, rook je carboleum, omdat de muren ermee ingesmeerd waren. Die geur roept bij mij dierbare herinneringen aan de vakanties op.”

Zaanse geuren

Het kan ook de fabriek zijn waar u op weg naar school langsfietsde, de stoeptegels na een regenbui in de zomer, stoofpeertjes op het petroleumstel van oma, de scheerzeep van uw vader. In Zaandam speelt een groep Zaan-kaners zelfs met de gedachte een museum op te richten, waarin aandacht is voor geuren die kenmerkend zijn voor de industrie in de Zaanstreek, zoals koek van Verkade, cacao-inoleum, hout van Bruynzeel, rijst van Lassie, pinda's van Duyvis, chocolade, zetmeel en verf.

Sterke emotionele reactie

Hoe komt het dat geuren zo sterk verbonden zijn met emoties en herinneringen? “De reukzin is één van onze dominantste zintuigen. Mensen ontwikkelen die als eerste. Baby's hebben in de baarmoeder al een volledig ontwikkeld reukvermogen. Ze kunnen reukstoffen in het vruchtwater bijvoorbeeld al waarnemen en reageren ook op wat de moeder eet”, legt geuronderzoeker dr. Ilja Croijmans uit. “Deze reukzin staat in directe verbinding met de amygdala en de hippocampus, de hersengebieden die verantwoordelijk zijn voor geheugen en emotie. Geuren kunnen daardoor geassocieerd worden met herinneringen.

Ilja Croijmans

'Baby's hebben in de baarmoeder al een volledig ontwikkeld reukvermogen'

Als je dingen ziet, is de informatie via andere hersengebieden al verrijkt. Daardoor komt hij minder rauw binnen dan bij geur. Dat verklaart de sterke emotionele reactie als je iets ruikt wat aan een bepaalde gebeurtenis doet denken.”

Invloed op je humeur

Geur kan daardoor ook invloed hebben op je humeur. “Je legt een associatie met het gevoel dat je toen had. Bijvoorbeeld dat je je blij voelde toen je een bepaalde geur voor het eerst rook. Maar het kan ook negatief zijn, als een geur juist walging oproept of je triest maakt”, vertelt Croijmans. Wilfred de Jong (70) herkent dat: “Ik kan me feilloos de geur herinneren van gekookte schelvis met boter, die mijn moeders maakte. Ik vond het zo ongelofelijk smerig dat ik hem uit duizenden herken.” Bouke Nagel (57) heeft het als

Tekst: MARLOES DE MOOR
Foto's: GETTY IMAGES, SHUTTERSTOCK

hij bij een kringloopwinkel loopt. “De geur van oud roept herinneringen uit mijn jeugd op, en die zijn niet positief.”

Bijzondere havenlucht

Geuren die je heel vroeg in je jeugd hebt geroken laten vaak de sterkste sporen na. “Je kunt het vergelijken met de eerste keer dat je een mooi muziekstuk hoorde. Als je het jaren later weer hoort, roept dat een herinnering op. Met geur is het precies hetzelfde”, verklaart Croijmans. “Stel dat je vroeger altijd langs een cacao-fabriek fietste en je die geur veertig jaar later ineens weer ruikt. Dan roept dat een sterke herinnering op, omdat de geur uniek is. Maar als je bijvoorbeeld elke dag rode kool eet en ruikt, zul je dat niet hebben. De geur is gewoon geworden.” Henk van Kuijk (75) is gewend aan de geur van zijn woonplaats Den Helder, maar zal zich die van de havens in Glasgow, Harwich, Belfast, Dublin, Cork of Cardiff altijd herinneren. “Ik studeerde Engels en moest veel naar Groot-Brittannië om de taal te leren. Nooit vergeet ik de havengeur, die echt anders was dan die in Nederland. Een mengeling van zilte zee, diesel, viskraam en frisse lucht. Gek dat het er zo anders rook dan bij ons. Wel een heerlijke geur!”

Geur bewaren

De wereld verandert snel en zal daarmee ook anders gaan ruiken. Zullen steeds meer geuren op den duur verdwijnen? En hoe kun je ze bewaren of terughalen? Een internationale groep wetenschappers probeert met het project Odeuropa oude geuren van Europa in kaart te brengen en na te maken. De historische vondsten zullen uiteindelijk worden tentoongesteld in een historische geurencyclopedie die online beschikbaar komt. Deze Encyclopaedia of Smell Heritage wordt het archief van het Europese geurverleden. Ook wordt een aantal Europese geuren bewaard en nageemaakt in samenwerking met de geurindustrie. Over enige tijd zult u hiermee mogelijk weten hoe het in 1900 rook in Amsterdam, Londen of Parijs. Of misschien zelfs de heerlijke geur van een romantische kampeervakantie in het Frankrijk van de jaren zestig terug kunnen ruiken. ■

